

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІПШЕННЯ В УКРАЇНІ

FINANCIAL LITERACY OF THE POPULATION: THEORETICAL ASPECTS, PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPROVEMENT IN UKRAINE

У статті розглянуто погляди на сутність фінансової грамотності як науковців, так і провідних міжнародних організацій. Проведено аналіз існуючих визначень поняття «фінансова грамотність», розглянуто концепцію фінансової інклюзії та фінансової обізнаності. Досліджено та проаналізовано особливості практичної реалізації програм підвищення фінансової грамотності громадян провідних країн світу. Визначено роль держави і спеціальних інститутів у процесі підвищення рівня фінансової грамотності населення. Проаналізовано фінансову поведінку населення України, визначено актуальні проблеми, які заважають населенню реалізовувати інвестиційні можливості, аргументовано недовіру до фінансової системи країни. Визначено роль проекту Агентства США з міжнародного розвитку USAID «Міжнародні партнерства заради стабільності фінансової грамотності серед громадян. Запропоновано заходи щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення в Україні.

Ключові слова: фінансова грамотність населення, фінансова інклюзія, фінансова обізнаність, фінансова система, фінансові інструменти та інститути.

В статті розглянуто погляди на сутність фінансової грамотності як учених,

так і ведущих міжнародних організацій. Проведен аналіз существующих определений понятия «финансовая грамотность», рассмотрена концепция финансовой инклюзии и финансовой осведомленности. Исследованы и проанализированы особенности практической реализации программ повышения финансовой грамотности граждан ведущих стран мира. Определена роль государства и специальных институтов в процессе повышения уровня финансовой грамотности населения. Проанализировано финансовое поведение населения Украины, определены актуальные проблемы, которые мешают населению реализовывать инвестиционные возможности, аргументировано недоверие к финансовой системе страны. Определена роль проекта Агентства США по международному развитию USAID «Международные партнерства ради стабильности финансового сектора» в распространении финансовой грамотности среди населения. Предложены пути повышения уровня финансовой грамотности населения в Украине.

Ключевые слова: финансовая грамотность населения, финансовая инклюзия, финансовая осведомленность, финансовая система, финансовые инструменты и институты.

УДК 336:336.02

Дудчик О.Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів
Університет митної справи та фінансів

Матвійчук І.О.

к.е.н., старший викладач кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів
Університет митної справи та фінансів

The views on the essence of financial literacy of the scientific and leading international organizations are considered in the article. The detailed analysis of the existing definitions of the term "financial literacy" has been carried out. The constituent elements of financial literacy of the population are defined. The concept of financial inclusion, financial awareness is considered. The foreign experience in implementation of the financial literacy programs in the leading countries of the world were investigated and analyzed. Historical experience and the current state of financial literacy of the population of Ukraine are analyzed. The features of the practical implementation of programs of improving the financial literacy of citizens of the leading countries of the world are investigated and analyzed. The role of the state and special institutions in the process of increasing the level of financial literacy of the population is defined. The range of organizations which can be involved in the implementation of programs of improving the financial literacy of the population is analyzed. The American model of financial literacy is investigated, the attention is focused on the positive and negative sides of this model. The financial behavior of the population of Ukraine is analyzed, the urgent problems which prevent the population to realize investment opportunities are identified, the distrust of the financial system of the country is argued. The results of researches of financial literacy of the population of Ukraine are systematized. The historical experience of the formation of financial literacy of the population of Ukraine is analyzed. The results of researches of the financial behavior of the population of Ukraine are considered. The urgency of the problem of increasing the financial literacy of the population of Ukraine is determined. The role of the project of the USA Agency for International Development USAID "The International Partnership for the Stability of the Financial Sector" in spreading financial literacy among citizens is defined. The measures of increasing the level of financial literacy of the population in Ukraine are proposed.

Key words: financial literacy of the population, financial inclusion, financial awareness, financial system, financial instruments and institutions.

Постановка проблеми. Прогресивний розвиток сучасної економіки стає неможливим без фінансово освічених громадян – повноцінних учасників цього розвитку. Із цією метою десятиліттями в низці країн проводяться різноманітні освітні заходи, основною метою яких є формування покоління людей, які вміють раціонально розпоряджатися власними фінансами, вдало використовувати інструменти заощадження, виступати відповідальними споживачами товарів і послуг. Саме такі громадяни виступають основою стабільності і процвітання будь-якої держави світу. В Україні рівень фінансової грамотності населення знаходиться на дуже низькому рівні. Населення не лише не знає як користуватися фінансовими інструментами, а й має низьку довіру

до фінансової системи та її інститутів. Підвищення фінансової грамотності є актуальним питанням як для поліпшення добробуту громадян, так і для економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У різні часи дослідження фінансової грамотності населення здійснювали такі зарубіжні науковці, як А. Сміт, Е. Ларсон, Ш. Данс, Т. Хіра, А. Лусарді. Питаннями фінансової грамотності населення в Україні за підтримки Програми розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) займається група науковців: О.І. Білик, О.Д. Вовчак, Т.Д. Гірченко, О.О. Другов, О.Є. Костюченко, А.Я. Кузнєцова, З.Я. Лапішко, Т.В. Новікова, Б.І. Пшик, В.В. Рисін, Л.Я. Слобода, Т.С. Смовженко, Н.В. Ткаченко,

М.І. Хмелярчук [1]. Однак питання теоретичного обґрунтування та практичного регулювання процесів впливу фінансової грамотності населення України на рівень добробуту нації та розвиток національного господарства у цілому залишаються не повною мірою дослідженими, що, своєю чергою, свідчить про актуальність та практичну значимість даного дослідження.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку фінансової грамотності населення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження фінансової грамотності населення нині набуло широкого поширення по всьому світу завдяки проектам, підтриманим Організацією економічного співробітництва та розвитку і Світовим банком.

Сьогодні одним із пріоритетів діяльності Організації економічного співробітництва та розвитку визнано розвиток фінансової освіти, під якою розуміється «процес, у результаті якого клієнти (інвестори) поліпшують свої знання про фінансові продукти і концепції і за рахунок інформації інструктажу і (або) об'єктивних рекомендацій виробляють навички і зміцнюють довіру, щоб розуміти фінансові ризики і мати можливість робити поінформований вибір, дізнатися про те, куди звертатися за допомогою, а також уживати інших ефективних заходів задля поліпшення свого фінансового добробуту і забезпечення захисту власних інтересів» [2].

Існує чимало визначень поняття «фінансова грамотність». Перш за все слід виділити офіційне визначення фінансової грамотності, яке представлено в документах ОЕСР: «Фінансова грамотність – це сукупність таких елементів, як обізнаність, знання, навички, установки (життєві орієнтири) і поведінка, що дають змогу приймати обґрунтовані фінансові рішення для досягнення особистого фінансового благополуччя» [3].

Відповідно до визначення Управління з регулювання і нагляду у сфері фінансових послуг Великобританії, фінансова грамотність (компетенція) передбачає здатність людей жити згідно з тими коштами, що є в їхньому розпорядженні, стежити за станом своїх фінансів, планувати свої майбутні доходи і витрати, особливо пенсію, правильно вибирати фінансові продукти і розбиратися у фінансових питаннях [4].

Цікавим є досвід уряду США, яким було створено Комісію з фінансової грамотності та освіти, а також Консультативну раду з фінансової грамотності при президенті США. У доповіді Консультативної ради з фінансової грамотності наводиться таке її визначення: «Уміння ефективно використовувати знання і навички з управління фінансовими ресурсами для досягнення фінансового благополуччя» [5].

Отже, фінансова грамотність населення – сукупність світоглядних позицій, установок, знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими

фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень [6].

Фінансова грамотність (як компетенції, що формуються в процесі навчання) включає три взаємозалежні елементи: установки, знання і навички. Перша частина – правильні установки – це базис фінансової грамотності. Йдеться про формування культури фінансової поведінки, яка починається з планування сімейного бюджету, причому на тривалу перспективу, і вироблення стратегії реалізації потреб життєвого циклу. Необхідні знання – принципи і схеми функціонування фінансового ринку, розуміння природи і функцій фінансових інститутів, інструментів, ази юридичної та податкової грамотності, розуміння меж відповідальності фінансових інститутів перед клієнтами й клієнтів перед фінансовими інститутами, володіння мінімальним фінансовим словником, включаючи поняття ризику і прибутковості, дисконтування, інфляції, розуміння відмінностей між готівкою і безготівковими платежами і т.п. Необхідні навички – уміння читати договір і розуміти інформацію, що міститься в ньому, порівнювати між собою пропозиції різних компаній, уміння подавати претензію або скаргу, якщо права порушені, шукати і знаходити інформацію про фінансовий ринок тощо [7].

Слід звернути увагу на те, що, крім широкого визначення фінансової грамотності, мають місце більш вузькі визначення, що розкривають різні аспекти даного поняття. Ці визначення відрізняються широтою їх упровадження і глибиною висвітлення основних елементів, змістовним наповненням суті фінансової грамотності.

Фінансова інклюзія – поняття, яке означає, що люди не просто існують поруч із фінансовою системою, а існують у ній. Людина повинна не просто бути обізнаною, володіти якоюсь базою знань чи певними навичками, а активно їх використовувати.

Фінансова обізнаність – це володіння термінологією і певними юридичними аспектами фінансового життя. Обізнаність – унікальний блок дослідження Програми розвитку фінансового сектору (USAID), складність якого полягає у відмінності в юридичних поняттях різних держав: те, що буде вірною відповіддю в Україні, буде неправильною у США.

У зв'язку із цим, на нашу думку, поняття фінансової грамотності включає не стільки фінансові знання, скільки розуміння базисних основ управління особистим бюджетом, усвідомлення фінансової відповідальності за прийняті рішення, вміння порівнювати фінансові ризики і корисність фінансової послуги, усвідомлення впливу фінансових рішень на рівень особистого добробуту.

Останніми роками завдання підвищення фінансової грамотності населення є одним із найважливіших для уряду різних країн. Такий інтерес зумовлений сучасними економічними процесами,

пов'язаними з глобалізацією й активним розвитком фінансових ринків.

У різних країнах рівень фінансової грамотності та охоплення населення фінансовими інструментами значно відрізняються. Існують різні методики, засоби та форми комунікації в системі фінансової освіти, які визначаються національною специфікою країни, в якій здійснюються програми підвищення фінансової грамотності громадян.

Такі програми діють у Бельгії, Німеччині, Чехії, Польщі, Румунії, Великобританії, Австрії, Угорщині, Іспанії, Італії, Фінляндії, Норвегії, Австралії, Канаді, США, Індонезії, Південній Африці та інших країнах.

Можна виділити такі групи країн:

1) із високим ступенем розуміння значущості фінансової грамотності населення та масштабності фінансової освіти. У їх числі такі країни, як США (лідер розвитку фінансової освіти населення і рішення проблем фінансової обізнаності), Великобританія, Франція, Німеччина, Канада, Сінгапур, Нова Зеландія;

2) із державним усвідомленням важливості фінансової освіти, але відсутністю достатнього опрацювання і належної підтримки з боку громадськості (Голландія, Польща, Італія, Чехія, Австрія, Індія);

3) із початковим етапом осмислення ступеня впливу фінансової грамотності громадян на економічний та соціальний розвиток країни й початком процесу ініціалізації проектів і програм забезпечення фінансової освіти населення (Україна, Росія, Китай).

Таким чином, можна відзначити, що в міжнародній практиці на державу покладається ключова роль координатора процесу підвищення рівня фінансової грамотності населення. Досвід розвинених країн у процесі підвищення рівня фінансової грамотності населення демонструє різні за своїм характером форми участі держави під час вирішення цього питання. Так, держава може:

1) виступати «центральною агентом», координуючи діяльність суб'єктів, що реалізують інформаційно-освітні програми, забезпечуючи функціонування єдиних інформаційних баз і каналів поширення інформації;

2) фінансувати (повністю або частково) реалізацію інформаційно-освітніх програм;

3) забезпечувати формування стандартів поширюваної виробниками фінансових послуг інформації, характеру процедур її розкриття;

4) повністю реалізовувати весь технологічний ланцюжок дій із розвитку фінансової грамотності [7].

Зазначені форми участі держави у підвищенні рівня фінансової грамотності, як правило, комбінуються і не використовуються в чистому вигляді. Самостійна реалізація всіх заходів у технологічному ланцюжку є найбільш централізованою формою участі держави, проте майже не використовується на практиці, оскільки, як правило, країни

залучають недержавні організації для розширення охоплення реалізованих програм. В ідеалі втручання держави повинно мати місце тоді, коли воно є необхідною умовою здійснення заходу або ж призводить до значної економії витрат і підвищення ефективності реалізації проекту. Тому на різних стадіях реалізації інформаційно-освітніх програм (від розроблення до поширення серед адресатів) характер і ступінь участі держави варіюються.

Необхідність залучення широкого переліку організацій до реалізації програм фінансової грамотності населення усвідомлюється в усіх розвинених країнах світу. Спектр таких організацій включає у себе:

1) державні організації, які, визначаючи напрями і пріоритети політики, також беруть участь у формуванні стратегії розвитку фінансової грамотності, реалізації програм і формуванні правового середовища відповідних ринків. Як правило, такими підприємствами є соціальні відомства, відповідальні за питання працевлаштування, освіти і пенсійного страхування, організації, що регулюють ринки фінансових послуг і забезпечують захист прав споживачів;

2) некомерційні громадські організації (здебільшого фінансуються за рахунок держави, іноді приватного сектору) активно залучаються в процес реалізації стратегії підвищення рівня фінансової грамотності як на стадії досліджень і розроблення стратегії (програм), так і на стадії безпосередньої реалізації заходів і організації зворотного зв'язку;

3) приватні галузеві організації або різного роду асоціації, що представляють інтереси галузі, реалізують значну частку програм у сфері фінансової грамотності населення.

Форми участі приватного сектору аналогічні державним формам за винятком формування загальних стандартів інформаційних програм і процедур розкриття інформації [7].

Однією з провідних країн, яка приділяє значну увагу питанням фінансової грамотності населення, є Сполучені Штати Америки. Там, як і у світі у цілому, гостро стоїть проблема боргів домогосподарств, що, своєю чергою, змушує органи влади вживати заходів щодо вирішення питань, пов'язаних із підвищенням рівня фінансової грамотності населення.

Американська модель фінансової грамотності вибудовується як багаторівнева система підготовки споживачів до користування фінансовими послугами з чітко диференційованою структурою постачальників послуг, в якій кожен із рівнів відповідає життєвому циклу людини. Потенційні і реальні споживачі об'єднані системою фінансової освіти громадян країни. Центральне місце у цій моделі займають адміністрації (губернатори) штатів, які відповідають як за фінансову незалежність штату, так і за координацію фінансового захисту і фінансової грамотності громадян на території штату.

Водночас у структурі бюджету уряду США не передбачено жодного centa, завданням якого було б підвищення рівня фінансової грамотності населення. Практично всі заходи здійснюються за ініціативою та безпосередньою участю волонтерів і некомерційних організацій, а спеціальні фонди для цих цілей формуються за рахунок добровільних пожертв юридичних і приватних осіб. Незважаючи на це, фінансова грамотність у США набула статусу національного руху. Окреслена модель розвитку дає змогу фінансовій грамотності бути достатньо гнучкою, варіативною і певною мірою вільною, тим самим даючи змогу накопичувати унікальний досвід роботи з різними цільовими групами людей, що проживають у різних географічних і соціальних умовах.

Окрім того, серед країн, які мають та реалізують на практиці національні стратегії фінансової грамотності, – Австралія, Бразилія, Канада, Угорщина, Ірландія, Малайзія, Нова Зеландія, Сінгапур, Південна Африка, Великобританія, США, Росія, Білорусь, Азербайджан, Грузія, країни Балтії, Казахстан, Чехія, Польща та ін. [8].

На початку 2017 р. в Україні представники проекту Агентства США з міжнародного розвитку USAID «Міжнародні партнерства заради стабільності фінансового сектору» провели опитування серед населення, щоб з'ясувати, наскільки наші громадяни розуміються на фінансовій системі і взаємодіють із нею. Це вже друге дослідження, перше фахівці проводили у 2010 р.

Результати досліджень, проведених в Україні, вказують на дуже низький рівень фінансової грамотності населення. Близько 15% населення взагалі не мають можливості здійснювати інвестиційні вкладення, бо мають обмежені фінансові ресурси, і ця проблема знаходиться за межами фінансової грамотності. Крім того, люди не співпрацюють із фінансовою системою в Україні, бо не довіряють їй. У силу особливостей історичного досвіду в Україні ця проблема стоїть гостріше, ніж в інших країнах, що пов'язано з кардинальною зміною в досить короткі терміни умов життєдіяльності населення під час переходу до ринкової економіки. Не слід забувати і про той факт, що у населення України довгостроковий досвід у сфері фінансів носить край негативно-характер (знецінення заощаджень, фінансові піраміди, банкрутство банків тощо).

При цьому фінансовий ринок активно розвивається, виникають нові інструменти, форми і види фінансових продуктів. Однак із боку споживачів попит обмежується невмінням ефективно використовувати фінансові інструменти через відсутність необхідних знань і навичок.

Дослідження фінансової поведінки населення України свідчать про досить примітивну структуру бюджетів громадян, навіть незважаючи на виникнення нових форм і способів інвестування особис-

тих заощаджень. Як правило, заощадження населення здійснюються за допомогою банківських депозитів, а споживче кредитування зростає за рахунок нарощування незабезпечених кредитів [6].

Проблема підвищення фінансової грамотності населення України має особливу актуальність. Понад 70 років розвитку країни в рамках соціалістичної економічної моделі й ідеології практично стерли у більшості громадян уявлення навіть щодо простих фінансових продуктів і послуг. Перехід країни до ринкової економіки показав абсолютну нездатність населення приймати правильні фінансові рішення. За останні роки обсяг послуг, що пропонуються на фінансовому ринку, виріс у декілька разів, проте рівень фінансової грамотності споживачів радикально не змінився, що не дає змоги залучати їх до фінансового простору країни. Основи фінансової грамотності не є обов'язковим компонентом ні в загальній, ні у вищій освіті, тому населення здебільшого не здатне до фінансово грамотного поводження на ринку фінансових послуг.

Щоб наблизитися до вирішення даної проблеми, потрібно не тільки сформулювати понятійний апарат, а й, використовуючи досвід інших країн, розробити систему підвищення рівня фінансової грамотності. У таких країнах, як США, Австрія, Великобританія, підвищення фінансової грамотності населення включено в один із пріоритетних напрямів державної політики, тому там проводяться систематичні дослідження, спрямовані не тільки на визначення рівня фінансової грамотності, а й на виділення пріоритетних напрямів фінансової освіти громадян.

Незважаючи на те що соціально-економічний результат від підвищення фінансової грамотності проявляється поступово, світова практика підтверджує безперечну необхідність проведення такої роботи і неприпустимість зволікання у вирішенні цієї проблеми [9].

Висновки з проведеного дослідження. Досягнення високого рівня фінансової грамотності населення повинно служити основою для взаємодії громадян із різними фінансовими інститутами, усвідомленого використання ними продуктів банківського і страхового секторів, формування стратегії пенсійного забезпечення.

Фінансова неграмотність населення негативно позначається не тільки на особистому добробуті, а й на фінансовій сфері у цілому. Наприклад, від неправильного планування або відсутності чіткого розуміння своїх доходів і витрат у громадян з'являються заборгованості, неграмотність викликає зростання числа фінансових пірамід і шахрайств. У глобальному масштабі це може призвести до фінансової кризи економіки країни.

Першочерговими заходами в напрямі підвищення рівня фінансової грамотності населення в Україні мають стати такі:

1. Визначення (або створення) єдиного координаційно-моніторингового центру (органу), який відповідав би за реалізацію державної політики у сфері підвищення фінансової грамотності населення.

2. Об'єднання спільних зусиль учасників фінансового ринку в напрямі розроблення єдиної Національної стратегії фінансової грамотності.

3. Проведення на постійній основі детальних досліджень реального рівня фінансової грамотності населення України.

4. Моніторинг моделей реалізації програм фінансової грамотності країн із ринковою економікою, які мають позитивний досвід реалізації таких програм.

Результатом реалізації запропонованих заходів можуть стати: підвищення фінансової грамотності населення, підвищення добробуту населення, усвідомлення та зменшення фінансових ризиків для домогосподарств, поліпшення бізнесового середовища та збільшення обсягу бізнесу, соціальна і фінансова стабільність у суспільстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансова грамотність : підручник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Київ : УБСНБУ, 2014. 316 с.

2. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2018) *Financial education*. URL: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/financial-education.htm> (date of application: 18.05.2019).

3. Organisation for Economic Cooperation and Development (2018) *Measuring of the Financial Literacy*. URL: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/measuringfinancialliteracy.htm> (date of application: 17.05.2019).

4. The Financial Services Authority (2006) *Financial Capability in the UK: Establishing a Baseline*. URL: http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/fincap_baseline.pdf (date of application: 20.05.2019).

5. U.S. Department of the Treasury (2016) *Promoting Financial Success in the United States: National Strategy for Financial Literacy 2016 Update*. URL: <https://www.treasury.gov/resource-center/financial-education/Documents/National%20Strategy%20for%20Financial%20Literacy%202016%20Update.pdf> (date of application: 20.05.2019).

6. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. Вип. 2. С. 64-71.

7. Зеленцова А., Блискавка Е. Повышение финансовой грамотности населения. Международный опыт и российская практика. Москва : Кнорус, 2012. 112 с.

8. Слобода Л.Я. Фінансова грамотність як чинник забезпечення ефективності використання банківського капіталу. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2011. № 2 (11). С. 167-172.

9. Кузина О. Финансовая грамотность и финансовая компетентность: определение, методики измерения и результаты анализа в России. *Вопросы экономики*. 2015. № 8. С. 129-148.

REFERENCES:

1. Smovzhenko T. (2014) *Finansova ghratomnistj* [Financial Literacy]. Kyiv: UBSNBU. (in Ukrainian).

2. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2018) *Financial education*. URL: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/financial-education.htm>. (date of application: 18.05.2019).

3. Organisation for Economic Cooperation and Development (2018) *Measuring of the Financial Literacy*. URL: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/measuringfinancialliteracy.htm>. (date of application: 17.05.2019).

4. The Financial Services Authority (2006) *Financial Capability in the UK: Establishing a Baseline*. URL: http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/fincap_baseline.pdf. (date of application: 20.05.2019).

5. U.S. Department of the Treasury (2016) *Promoting Financial Success in the United States: National Strategy for Financial Literacy 2016 Update*. URL: <https://www.treasury.gov/resource-center/financial-education/Documents/National%20Strategy%20for%20Financial%20Literacy%202016%20Update.pdf>. (date of application: 20.05.2019).

6. Kizyma T. (2012) *Finansova ghratomnistj naselennja: zarubizhnyj dosvid i vitchyzniani realiji* [Financial literacy of the population: foreign experience and domestic realities]. *Visnyk Ternopiljskogho nacionaljnogho ekonomichnogho universytetu*, no. 2, pp. 64-71.

7. Zelentsova A., Blyskavka E. (2012) *Povyshenie finansovoy gramotnosti naseleniya. Meahdunarodnyy opyt I rossiyskaya praktika* [Increasing the financial literacy of the population. International experience and Russian practice]. Moscow: Knorus. (in Russian).

8. Slovoda L. (2011) *Finansova ghratomnistj jak chynnyk zabezpechennja efektyvnosti vykorystannja bankivjskogho kapitalu* [Financial literacy as a factor in ensuring the efficiency of using bank capital]. *Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, no. 2 (11), pp. 167-172.

9. Kuzinna O. (2015) *Finansovaya gramotnost I finansovaya kompetentnost: opredelenie, metodiki, izmereniya I resultaty analiza v Rossii* [Financial Literacy and Financial Competence: Definition, Measurement Techniques and Analysis Results in Russia]. *Economic Issues*, no. 8, pp. 129-148.

Dudchyk Oksana Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of State, Local and Corporate Finance
University of Customs and Finance**Matvijchuk Iryna**Candidate of Economic Sciences,
Senior Instructor at Department of State, Local and Corporate Finance
University of Customs and Finance**FINANCIAL LITERACY OF THE POPULATION: THEORETICAL ASPECTS,
PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPROVEMENT IN UKRAINE**

The purpose of the article. In modern conditions of economic and social development, issues of continuous and progressive increase in the level of financial literacy of the population acquire particular relevance. It is connected with limitation of financial resources and need of effective management of them, as well as impossibility of solving all social problems at the state and municipal levels. The purpose of the article is to summarize theoretical approaches to the definition of the essence of financial literacy, the detailed analysis of foreign experience of the leading countries of the world in the implementation of programs of increasing the financial literacy of the population, justification of need of increasing the financial literacy of the population both for improvement of personal welfare and for development of national economy in general.

Level of financial literacy of the population in Ukraine is very low. The population not only does not know how to use financial instruments, but also has low trust to the financial system and its institutes. Increasing the level of financial literacy is an important issue both for improvement of welfare of citizens, and for economic development of the country.

Methodology. The research is based on data of the analysis of financial literacy of the population of Ukraine, including the historical experience of the formation of relevant processes.

Results. The current definitions of the term “financial literacy” were analyzed. The foreign experience in implementation of the financial literacy programs in the leading countries of the world were investigated and analyzed. Historical experience and the current state of financial literacy of the population of Ukraine are analyzed.

It was determined that the percent of financially illiterate population in Ukraine is very high, at the same time a considerable part of citizens do not know how to use financial instruments. In this regard, the concrete measures of improvement the financial literacy of the population and the implementation of more effective financial policy of the state are offered and analyzed in the article.

Practical implication. The result of the practical implementation of the measures proposed in the article: improving the financial literacy of the population, increasing the welfare of the population, understanding and reducing financial risks for households, improving the business environment and increasing the volume of business, social and financial stability in society.

Value/Originality. The relevant issues of financial literacy of the population of Ukraine are considered in the research, as well as the problems connected with the practical implementation of appropriate programs. Analyzing the processes of formation of financial literacy of the population of the country, it should be noted that this economic category is faced with certain analytical difficulties, since the category of “financial literacy” is quite difficult to quantify.

In this regard, the problems and problematic issues determine the prospects for further development of the research of these processes.